

УДК 94:327:316.77:378.147(477.61)

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-7030-2025-1-114-121>**Мелекесцев Кирило Ігорович,**

кандидат історичних наук, доцент,

старший викладач кафедри історії та археології

Донецького національного університету імені Василя Стуса,

м. Вінниця, Україна.

k.melekestsev@donnu.edu.ua / kmelekescev@gmail.com<https://orcid.org/0000-0003-4931-9576>**МІСЦЕ АРХЕОЛОГІЇ ТА ДАВНЬОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ
СТРАТЕГІЇ ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ НА ЛУГАНЩИНІ**

У сучасних умовах війни проти України інформаційне протистояння є елементом війни не лише як засіб бойових дій, а і як інструмент тривалої окупаційної політики. Одним із ключових складників є маніпуляція історичною пам'яттю. Ці маніпуляції не обмежуються періодом Київської Русі чи козацтва, а поширюються на епоху прадавніх археологічних культур, набуваючи форм ідеологізованої псевдоісторичної реконструкції.

Мета статті – проаналізувати способи інструменталізації давньої історії України в межах інформаційної стратегії окупаційної адміністрації на Луганщині, зокрема в освітніх матеріалах, музейному просторі та інформаційно-цифровому середовищі.

В українській історіографії обговорення інформаційного протистояння відбувається значною мірою за лекалами американських дослідників як зачинателів академічного дискурсу з теми. Відповідно й термінологічний апарат дослідників був і залишається під впливом американських візій методів інформаційного протиборства, концептуальне значення яких у розрізі питання виділяють як важливе і українські, і зарубіжні автори (Веденєєв, Костишева, 2024; Lesencius et al., 2025). Щодо досліджень політики пам'яті окупаційного режиму, то українські історики активно вивчають тему. Важливі методологічні аспекти вивчення інформаційної політики окупанта у зв'язку з історичною пам'яттю на окупованому Донбасі висвітлили А. Касян, Я. Платмір, Д. Хоменко (Касян та ін., 2020, с. 15). Щодо меморіального ландшафту Донеччини та аналізу потенційних можливостей відповідей з боку України, то великої уваги цьому приділено в роботах проф. Н. Темірової (Темірова, 2022; 2024).

Джерельну базу дослідження становлять переважно матеріали медіа (зокрема, архівовані через Internet Archive медіаматеріали окупаційного режиму та афілійованих з державою-окупантом медіа «Россия Сегодня») й соціальних мереж. Щодо використання вторинних джерел, якот українські медіа та повідомлення в соцмережах, то в дослідженні враховується «Проблема Нікого», влучно визначена колективом румунських і польських дослідників. А саме – обфускація координованих дій як результату дій незалежних одне від одного суб'єктів з метою уникнення московською стороною відповідальності, що є однією з характерних гібридних методів ведення війни (Lesencius et al., 2025). Відповідно, можливість помилки атрибуції у вторинних джерелах (як-от повідомлення українських медіа) щодо розкритих сюжетів також обговорюється.

Результати дослідження демонструють, що політика Москви на окупованих територіях щодо контролю за інформації, зокрема в історичному контексті, є багатогранною, містить стеження за тим, щоб населення на окупованих територіях не лише вірило інформації про нинішні дії московської воєнної машини, а й мислило про «спільне минуле» з Москвою від давніх-давен.

Прикладом є розісланий окупаційною адміністрацією на окупованій Луганщині у 2024 р. посібник для вчителів, де вказано: «Мета підручника – забезпечення підготовки педагогічних кадрів в освітніх організаціях для організації інформаційної роботи щодо роз'яснення причин та завдань спеціальної військової операції». При цьому до «роз'яснення причин та завдань» автори зараховують і розділ про «спільну давню історію» (Рагуцька, 2024).

Це демонструє кілька характеристик. По-перше, незважаючи на тривалу, вже десятирічну окупацію територій Луганщини, нехай і через гібридні «адміністрації ЛНР», у РФ усе одно відчують необхідність вчити місцеве населення не просто «історії Росії», а «спільній історії українців з росіянами». По-друге, окупанти виводять «спільність» уже від давньої історії, не бажають її ігнорувати, причому не лише для підтримки власних самоусвідомлення та само-репрезентації, а й задля влиття в голови українцям окупованого Донбасу ідеї про єдність та спільну історію. В онлайн-інфопросторі підтримка важливості «давньоісторичних» промосковських наративів серед місцевого населення також використовували. Яскравим і курйозним прикладом є використання, найімовірніше, іронічного «вкиду» українських користувачів (прикріплене зображення з «газетної статті» в завуальованій формі порівнює ватажка бойовиків І. Плотницького з праісторичними людьми) пропагандистськими групами в соцмережі «Одно-класники» для поширення ідеї про «давність новоросів» згідно з «унікальними знахідками, виявленими в ході археологічного дослідження» на Донбасі. Читачів агенти інформаційного впливу, що вели групу «ГОЛОС НОВОРОССИИ», розповідаючи про «протоноворосів» як палеолітичної археологічної культури, поширеної в IX тис. до н. е., намагалися підвести до такої думки: «Так, це відкриття стане в безперечним аргументом у дискусії з українською владою, яка неодноразово стверджувала, що в Новоросії немає етнічного та історичного коріння. Новоросія як етнос почав існувати набагато раніше за етнос “українців”» (Прихильники «ЛНР»..., 2015).

Знов-таки, проблемою є факт, що частину цього сюжету можна розкрити лише за вторинними джерелами з українських медіа, які передають повідомлення очевидців, але бракує додаткової верифікації через нестачу доступу до матеріалів згаданого в медіа музею чи матеріалів музею онлайн. Джерела повідомляють про підготовку в Луганську за умов московської окупації «історичного обґрунтування самотності луганської раси». Як повідомив кореспонденту інтернет-медіа informato.rg.ua один з очевидців, засновник та керівник «Музею археології» при захопленому корпусі Луганського національного університету під час екскурсій демонстрував відвідувачам різницю між черепом трипільця та «мешканця луганського краю»: «Крім черепної коробки він наполягає на різниці в їжі та її впливі на характер. Що трипільці харчувалися ніжною молочною продукцією, а в луганців їжа була грубою. Звідси, на його думку, жорсткий та цілеспрямований характер» (Археолог из «ЛНР»..., 2020). Ця цитата корелює з оригінальним повідомленням від 2015 р., у якому йшлося про зв'язок особливостей характеру І. Плотницького з археологічними знахідками «протоноворосів», з огляду на те що між повідомленнями чотири роки різниці за хронологією. Для подальшої верифікації інформації потрібні додаткові інтернет-джерела, зокрема такі, що втратили індексацію в доступних в Україні сайтах-пошуковиках через санкції та заборони як усередині України, так і на Заході.

Частково таку верифікацію забезпечують збережені відеофайли, які підтверджують правдивість частини історії про дивні заяви музейного працівника. Черкаські дослідники А. Касян, Я. Платмір, Д. Хоменко зафіксували низку відео. По-перше, де керівник музею представляє результати археологічного дослідження, серед них знахідки, яке у відео називають «залишками протоновороса». По-друге, де в межах тієї ж експозиції заявляється про існування на теренах окупованої Луганщини «давньої традиції обробки металу» та перших паростків ливарної промисловості. По-третє, де екскурсоводи в межах окупованого музею дійсно наголошують на тому, що такі знахідки свідчать про «історичне обґрунтування само-

бутності луганської раси». На думку черкаських дослідників, кейс «протоноворосів» в окупованому Луганську надає можливість історикам в онлайн-форматі наблизитися до речових джерел та зробити певні висновки про меморіальні практики на окупованій Луганщині, а саме засоби наочної візуалізації політики пам'яті на окупованій території на прикладі конкретного музею (Касян та ін., 2020, с. 15).

З іншого боку, цей кейс демонструє відмінність між місцевими ініціативами «підхопити» задум інформаційної атаки та власне задумом. Тоді як московська пропаганда насамперед орієнтувалася на належність української давнини до «історії Росії» та ідею про відсутність різниці між українськими територіями й населенням та російськими, луганські апологети Москви вважали (з поправкою на проблемність повної верифікації) необхідним довести населенню на окупованій території їхню відмінність від решти українців на рівні давньої історії, праісторії, навіть на генетичному рівні, з метою залучення населення до підтримки окупаційного режиму, його воєнних операцій. Можна сказати, що тим часом як у Москві думали про змісти інформаційних впливів з метою приєднання всієї України, у Луганську фокусувалися на доведенні того, чому саме вони мають стати «новими росіянами», чому саме вони не мають бути більше частиною України. Варто, звичайно, зазначити, що ідіосинкразією та суперечностями двох задумів не переломити думку людей, які вразливі до пропаганди. Оскільки, як показують соціологічні та маркетингові дослідження, реципієнти пропаганди, які вже очікують «негативної» активності від корпорацій (наприклад, виробників алкогольної продукції) менше переймаються щодо невідповідності пропаганди реальності, лицемірства, очікуванням щодо етики (Arlı et al., 2019, с. 706–707, 719).

Так само й очікування місцевого населення від «влади ЛНР» та представлених нею повідомлень щодо інформаційної політики та історичної пам'яті подібним чином є заниженими порівняно із заявами офіційних Москви та Києва (знов-таки, згадуємо про порівняння І. Плотницького з давньою людиною), тому їхні «перегини на місцях» не становлять великої проблеми для загальної московської інформаційної політики щодо давньої історії України. Аналогічним прикладом є історія з «новою хронологією» в музеї в Ярославлі – на кого така пропаганда про «російських етрусків» та інші дива хронологічної компресії спрацювала, тому й так добре буде, ну а іншим дозволили навіть іронізувати в медіа та інтернет-блогах із, мовляв, самостійної вигадки музеологів-провінціалів, звичайно, з додатковими негативним порівнянням зі «смішними українськими істориками» (В ярославском музее..., 2021).

Реальні історичні, археологічні дослідження, які проводили за часів пізнього СРСР та незалежності України донецькі дослідники, також активно привласнюють представники т. зв. ДНР. Представляючи в медіагрупі «Россия сегодня» інформацію про археологічні експедиції Донецького національного університету (тоді ще Донецького державного університету, конкретно згадується експедиція на чолі з О. Моруженко), читача підводять до того, що нині знахідка донецьких археологів перебуває в Музеї історичних коштовностей України, що розташований на території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника. Далі – презентація знахідки (т. зв. шолому) як частини спадщини «ДНР», використовуючи знахідки для створення атмосфери давності, історичності «республіки». «У Донецьку унікальний артефакт увічнений у пам'ятнику, розташованому в “скіфському куточку” в самому центрі столиці ДНР», – повідомляє стаття в московському засобі масової інформації, поруч розміщуючи посилання на публікації про «скіфське золото» та «історію без санкцій у печерах Криму» (Дмитриев, 2018).

Насправді ж цей пам'ятник є частиною встановленої ще у 2003 р. скіфської композиції в Театральному сквері м. Донецьк, що налічує три бронзові скульптурні фігури: пекторалі, воїна («Золотий Скіф», за назвою вищезгаданого фонду) та «шоломовидного головного убору». Усі

три фігури – копії творів скіфського мистецтва. Скульптори, згідно з інформаційним путівником Донецькою областю, – Юрій Іванович Балдін та Володимир Григорович Кисельов (Парки...).

Схожа ситуація зі знахідками скіфських та половецьких статуй, що презентовані в парку біля Луганського національного університету. Подібно до інтересу влади та бізнесу Донеччини до спадщини кочових народів, у Луганській області також переймалися популяризацією цієї частини давньої історії України та регіону серед населення: з лютого до червня 2010 р. на Луганському телеканалі ЛОТ йшов проєкт «Чудеса Луганщини», у якому розповідали про дивовижні місця області. Фіналістів та переможців обирали глядачі. З великим відривом голосів переміг Парк-музей кам'яних статуй. Подібно до донецького «скіфського куточка», луганська експозиція знахідок українських археологів використовувалися московськими медіа для саморепрезентації та рекламування тепер уже «ЛНР» (хоча зі згадками в тексті Луганської області): «Унікальні баби Луганська. У всій Європі немає нічого подібного» (Унікальные бабы..., 2021).

Скіфська (та інша «кочова») спадщина використовується, поміж іншого, для сигналів своєї позиції як «антизахідної», налаштованої на помсту та тріумф над усім західним. «Так і ставилося питання цілою низкою політиків Заходу – мовляв, ми вгрозали німецький похмурий геній, а він смертельно поранив російських скіфів. Не справдилися їхні мрії та плани», – так один з ресурсів групи «Россия сегодня» описує успіхи індустрії радянської Донеччини, що дала змогу успішно розвиватися радянській космічній програмі (Измайлов, 2022). Тієї категорії стосуються заклики «Да, скифы мы, да, азиаты мы» на тому ж ресурсі, де скіфська спадщина використовується як символ «азійської пики», яку Москва та землі під її контролем мають показати в союзі з Китаєм Заходу (Ищенко, 2023).

Отже, аналіз використання праісторії та давньої історії України в інформаційній політиці окупаційного режиму на Луганщині свідчить про багаторівневу інструменталізацію історичної пам'яті. Залучення археологічних сюжетів, наративів про «спільне минуле» українців і росіян, а також міфологізація регіональної ідентичності шляхом фальсифікацій, псевдонаукових заяв і музейних експозицій є засобом легітимації окупаційної влади, мобілізації лояльності та побудови альтернативного меморіального простору. Такі практики є формою впливу гібридного супротивника, у якому поєднуються офіційні російські «методички» з місцевими ініціативами, що нерідко суперечать одне одному, проте функціонують у межах спільної пропагандистської логіки. Така неузгодженість (від наративів про «єдність» до конструювання окремішньої «луганської раси») демонструє відносну слабкість інституційного контролю. Найбільший виклик – використання окупантом реальних археологічних знахідок, зроблених українськими вченими ще до війни, з переатрибуцією як «спадщини ЛНР» чи «ДНР»: стратегічне прагнення переписати історію наративно, символічно та візуально.

Список використаної літератури

1. Веденеев Д., Костилова С. Научно-концептуальные вѣзії у Збройних силах США щодо інформаційного протиборства як стратегічного компонента сучасних війн (перша чверть ХХІ ст.). *Военно-історичний вісник [с. л.]*. 2024. Vol. 53, no. 3. С. 77–89. DOI: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2024-3-53-77-89>
2. Lesencius S., Sauciuc I. G., Jagiełło-Tondera A. Nobody: the Name Behind Informational Blindness. The Russian Information Warfare in Ukraine. *International conference RCIC '25 Redefining Community in Intercultural Context. Braşov, 22–24 May, 2025*. С. 35–44. URL: <https://www.afahc.ro/ro/rcic/2025/rcic%2025/cw.html>
3. Касян А. І., Платмір Я. Л., Хоменко Д. В. Особливості джерельного комплексу дослідження політики пам'яті на окупованих Росією територіях України. *Вісник Черкаського університету*.

Серія «Історичні науки». 2020. № 2. С. 14–25. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2020-2-14-25>

4. Темірова Н. Р. Монументально-меморіальний простір Донецька в умовах російської окупації. *Трансформації історичної пам'яті: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (11 листопада 2022 р.)*. Вінниця, 2022. С. 138–141.

5. Темірова Н. Р. Зачищення монументально-меморіального простору Донеччини російськими агресорами та шляхи його реанімації. *Міжнародна науково-практична конференція «Відновлення України у повоєнні часи: виклики, стратегічні пріоритети, ресурсне забезпечення, потенціал майбутнього розвитку» (16 грудня 2024 р.)*. Вінниця, 2024. С. 481–482.

6. Рагуцька Л. Окупанти обробляють мізки дітям на окупованій Луганщині: розіслали у школи методички та Z-літературу. *OBOZREVATEL*, 27 липня 2024 р. URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/okupanti-obroblyayut-mizki-dityam-na-okupovaniy-luganschini-rozislali-u-shkoli-metodichki-ta-z-literaturu.htm>

7. Прихильники «ЛНР» ширять соцмережами докази, що вони нащадки «протоноворосів» (ФОТО). *Деро Донбас*. 30 листопада 2015 р. URL: <https://dn.depo.ua/ukr/lugansk/prihilniki-lnr-shiryat-sotsmerezhami-dokazi-shcho-voni-nashchadki-30112015152100>

8. Археолог из «ЛНР» вывел историю «республики» от древних скифов. *Informator*. 3 квітня 2020 р. URL: <https://informator.media/archives/81881>

9. Arli D., van Esch P., Northey G., Lee M. S. W, Dimitriu R. Hypocrisy, skepticism, and reputation: the mediating role of corporate social responsibility. *Marketing Intelligence & Planning*. 2019. Vol. 37 No. 6. P. 706–720. DOI: <https://doi.org/10.1108/MIP-10-2018-0434>

10. В ярославском музее Колумб оказался молдаванином, а Чингисхан – Георгием Даниловичем. *Новые известия / Internet Archive*. 5 березня 2021 р. URL: <https://web.archive.org/web/20230313072356/https://newizv.ru/news/2021-03-05/v-yaroslavskom-muzee-kolumb-okazalsya-moldavaninom-a-chingishan-georgiem-danilovichem-327339>

11. Дмитриев Д. Гулящие бабы золотых скифов: К юбилею выдающегося археологического открытия в Донбассе. *Украина.ру / Internet Archive*. 18 серпня 2018 р. URL: <https://web.archive.org/web/20230105120420/https://ukraina.ru/20180818/1020807208.html>

12. Парки, скверы города Донецка. Сквер Театральный в Донецке. *Донбасс информационный – путеводитель по Донецкой области*. URL: <https://donbass-info.com/content/view/2077/2084/>

13. Уникальные бабы Луганска. Во всей Евразии нет ничего подобного. *Украина.ру / Internet Archive*. 31 липня 2021 р. URL: <https://web.archive.org/web/20250628111537/https://ukraina.ru/20210731/1031962931.html>

14. Измайлов О. Огород на Луне. Послевоенный опыт Донбасса. *Украина.ру / Internet Archive*. 16 січня 2022 р. URL: <https://web.archive.org/web/20250628112222/https://ukraina.ru/20220116/1032845740.html>

15. Ищенко Р. «Жёлтая опасность» против европейского фашизма. „Да, скифы мы, да, азиаты мы”. *Украина.ру / Internet Archive*. 21 лютого 2023 р. URL: <https://web.archive.org/web/20230429134344/https://ukraina.ru/20230221/1043795010.html%0A>

References

1. Viedenieiev, D., & Kostylieva, S. (2024). Naukovo-kontseptualni vizii u Zbroinykh sylakh SShA shchodo informatsiinoho protyborstva yak stratehichnoho komponenta suchasnykh viin (persha chvert XXI st.) [Scientific-conceptual visions in the US Armed Forces regarding information confrontation as a strategic component of modern wars (first quarter of the 21st century)]. *Voienno-istorychnyi visnyk – Military-Historical Bulletin*, 53(3), 77–89. DOI: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2024-3-53-77-89> [in Ukrainian].

2. Lesencius, S., Sauciuc, I. G., & Jagiełło-Tondera, A. (2025). Nobody: the Name Behind Informational Blindness. The Russian Information Warfare in Ukraine. *International Conference RCIC'25 "Redefining Community in Intercultural Context"*. (pp. 35–44). Braşov. Retrieved from <https://www.afahc.ro/ro/rcic/2025/rcic%2025/cw.html>

3. Kasian, A. I., Platmir, Ya. L., & Khomenko, D. V. (2020). Osoblyvosti dzherelnoho kompleksu doslidzhennia polityky pamiaty na okupovanykh Rosiieiu terytoriakh Ukrainy [Particularities of the source base of memory-policy research in Russia-occupied territories of Ukraine]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii «Istorychni nauky» – Bulletin of Cherkasy University. Series «Historical Sciences»*, (2), 14–25. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2020-2-14-25> [in Ukrainian].

4. Temirova, N. R. (2022). Monumentalno-memorialnyi prostir Donetska v umovakh rosiiskoi okupatsii [The monumental-memorial space of Donetsk under Russian occupation]. *Transformatsii istorychnoi pamiaty – Transformations of historical memory*. (pp. 138–141). Vinnytsia [in Ukrainian].

5. Temirova, N. R. (2024). Zachyshchennia monumentalno-memorialnoho prostoru Donechchyny rosiiskymy ahresoramy ta shliakhy yoho reanimatsii [Cleansing of the monumental-memorial space of Donetsk region by Russian aggressors and ways of its rehabilitation]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Vidnovlennia Ukrainy u povoienni chasy: vyklyky, stratehichni priorytety, resursne zabezpechennia, potentsial maibutnoho rozvytku" – Materials of the International Scientific-Practical Conference "Ukraine's Reconstruction in Post-War Times: Challenges, Strategic Priorities, Resource Provision, Potential for Future Development"*. (pp. 481–482). Vinnytsia [in Ukrainian].

6. Rahutska, L. (2024). Okupanty obrobliaiut mizky ditiam na okupovanii Luhanshchyni: rozislaly u shkoly metodychky ta Z-literaturu [Occupiers are manipulating children's minds in occupied Luhansk: teaching manuals and Z-literature sent to schools]. *OBOZREVATEL*, July 27. Retrieved from <https://war.obozrevatel.com/ukr/okupanti-obroblyayut-mizki-dityam-na-okupovanij-luganschini-rozislali-u-shkoli-metodichki-ta-z-literaturu.htm> [in Ukrainian].

7. Prykhylnyky "LNR" shyriat sotsmerezhamy dokazy, shcho vony nashchadky "protonovorosiv" [Supporters of "LNR" spread in social networks evidence that they are descendants of "protonovoroses"]. (2015). *Depo Donbas*, November 30. Retrieved from <https://dn.depo.ua/ukr/lugansk/prihilniki-lnr-shiryat-sotsmerezhami-dokazi-shcho-voni-nashchadki-30112015152100> [in Ukrainian].

8. Arheolog iz "LNR" vyvel istoriyu «respubliki» ot drevnih skifov [Archaeologist from "LNR" traced the republic's history back to ancient Scythians]. (2020). *Informator*, April 3. Retrieved from <https://informator.media/archives/81881> [in Ukrainian].

9. Arli, D., van Esch, P., Northey, G., Lee, M. S. W., & Dimitriu, R. (2019). Hypocrisy, skepticism, and reputation: the mediating role of corporate social responsibility. *Marketing Intelligence & Planning*, 37(6), 706–720. DOI: <https://doi.org/10.1108/MIP-10-2018-0434> [in English].

10. V yaroslavskom muzee Kolumb okazalsya moldavaninom, a Chingishan – Georgiem Danilovichem [In the Yaroslavl museum Columbus turned out to be Moldovan, and Genghis Khan – Georgii Danilovich]. (2021). *Novi Izvestia / Internet Archive*, March 5. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20230313072356/https://newizv.ru/news/2021-03-05/v-yaroslavskom-muzee-kolumb-okazalsya-moldavaninom-a-chingishan-georgiem-danilovichem-327339> [in Russian].

11. Dmitriev, D. (2018). Gulyashie baby zolotykh skifov: K yubileyu vydayushegosya arheologicheskogo otkrytiya v Donbasse [The wandering women of golden Scythians: On the anniversary of an outstanding archaeological discovery in Donbass]. *Ukraina.ru / Internet Archive*, August 18. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20230105120420/https://ukraina.ru/20180818/1020807208.html> [in Russian].

12. Parki, skvery goroda Donecka. Skver Teatralnyj v Donecke. Donbass informacionnyj – putevoditel po Doneckoj oblasti [Parks and squares of Donetsk city. The Theatrical Square in Donetsk]. *Don-*

bas informatsiyiny – guidebook to Donetsk region. Retrieved from <https://donbass-info.com/content/view/2077/2084/> [in Ukrainian].

13. Unikalnye baby Luganska. Vo vsej Evrazii net nichego podobnogo [Unique Babas of Luhansk. Nothing like it in all Eurasia]. (2021). *Ukraina.ru / Internet Archive*, July 31. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20250628111537/https://ukraina.ru/20210731/1031962931.html> [in Russian].

14. Izmajlov, O. (2022). Ogorod na Lune. Poslevoennyj opyt Donbassa [Garden on the Moon: Post-war experience of Donbass]. *Ukraina.ru / Internet Archive*, January 16. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20250628112222/https://ukraina.ru/20220116/1032845740.html> [in Russian].

15. Ishenko, R. (2023). “Zhyoltaya opasnost” protiv evropejskogo fashizma. “Da, skify my, da, aziaty my” [“Yellow peril” against European fascism. “Yes, we are Scythians, yes, we are Asians”]. *Ukraina.ru / Internet Archive*, February 21. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20230429134344/https://ukraina.ru/20230221/1043795010.html> [in Russian].

Мелєкєсцев К. І. Місце археології та давньої історії України в інформаційній стратегії окупаційного режиму на Луганщині

У статті досліджено використання в режимній інформаційній стратегії археологічних матеріалів та історичних наративів окупаційними властями на Луганщині як інструментів пропаганди під час гібридної війни. Знайдено підтвердження інформації того, що окупанти активно маніпулюють історією для створення «спільного минулого» між українцями та росіянами з 2022 р., що суперечить спробам з 2014 р. створити «окрему новоросійську ідентичність». Проаналізовані приклади пропагандистських кампаній навколо археологічних знахідок, зроблених українськими вченими до війни, для перекручення історії. Відповідно, методи маніпуляції містять переробку історичних фактів про кочові народи Степу, створення наративів про «давнє спільне коріння», їх поширення через музейні експозиції, навчальні посібники і публікації в медіа. Окупаційні сили використовують ці наративи не лише для короткотривалої мобілізації підтримки серед місцевого населення, а й задля встановлення довготривалого контролю над культурним і меморіальним простором. Окремо розглянуто маніпуляції археологічними даними, коли знахідки, пов'язані з українською історією, намагаються приписати «ЛНР» чи «ДНР», при цьому прив'язуючи дані з праісторії до підтвердження образів «суворих луганців», навіть конкретно тодішнього ватажка окупаційної влади. Стаття зосереджує увагу на складності боротьби з подібними процесами, підкреслюючи важливість протидії історичним маніпуляціям, що здійснюються під час війни, що досі можливо в умовах низької довіри місцевого населення до окупаційних органів влади.

Ключові слова: гібридна війна, давня історія, історія України, інформаційне протистояння, праісторія, пропаганда.

Mieliekiestsev K. I. The role of archaeology and ancient history of Ukraine in the informational strategy of the occupation regime in Luhansk region

The article explores the use of archaeological materials and historical narratives by the occupying authorities in Luhansk as tools of propaganda within the regime's informational strategy during the hybrid war. Evidence is provided that the occupiers actively manipulate history to create a “shared past” between Ukrainians and Russians since 2022, in opposition to attempts since 2014 to create a “separate Novorossiyan identity.” The article analyzes examples of propaganda campaigns around archaeological discoveries made by Ukrainian scholars before the war, which were distorted to rewrite history. The manipulation methods include the reworking of historical facts about the nomadic peoples of the Steppe, the creation of narratives about “ancient common roots,” and the dissemination of these narratives through museum exhibits, educational textbooks, and media publications. The

occupying forces use these narratives not only for short-term mobilization of support among the local population but also to establish long-term control over the cultural and memorial space. The article also separately addresses the manipulation of archaeological data, where findings related to Ukrainian history are attributed to the “LPR” or “DPR,” linking prehistoric data to the reinforcement of the image of “tough Luhansk residents,” including the then leader of the occupation authorities. The article concludes on the complexity of combating such processes, emphasizing the importance of counteracting historical manipulation during wartime, which remains possible due to the low level of trust in the occupation authorities among the local population.

Key words: hybrid warfare, ancient history, history of Ukraine, information warfare, prehistory, propaganda.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 18.06.2025 р.

Прийнято до друку 29.08.2025 р.

Опубліковано: 06.10.2025 р.